

EUGENIO GRANELL

E. GRANELL

(1912-2001)

EUGENIO F. GRANELL

“Una visió surrealista”

Exposició:
Del 18 de novembre 2010 al 27 de gener 2011.

Inauguració:
Dijous 18 de novembre 2010 a les 19 hores.

SALA DALMAU

Consell de Cent, 349 - 08007 Barcelona - Tel.: 93 215 45 92 - Fax: 93 487 85 03
e-mail: arte@saladalmou.com www.saladalmou.com

© del catàleg: SALA DALMAU galeria d'art. Barcelona. © de les fotos de l'artista:
Fundación Eugenio Granell. Santiago de Compostela. © dels textos: els autors.
Coordinació: SALA DALMAU.

Granell al seu estudi de la Universitat de Puerto Rico. 1953.

EUGENIO GRANELL "Una visió surrealista"

Dins del cicle d'exposicions que dediquem a les avantguardes històriques, aquesta temporada presentem una dedicada a Eugenio Fernández Granell, un dels grans surrealistes del nostre país. La força del surrealisme de Granell i el fet que destaqués en moltes disciplines (pintura, escultura, literatura i música), el converteixen en un personatge molt atractiu. Tot això ens convidava a voler aprofundir cada cop més en la seva trajectòria.

Ara fa un any, vam tenir l'ocasió de conèixer Natalia Fernández Segarra, filla de l'artista i actual directora de la Fundació Eugenio Granell, de Santiago de Compostel·la. La seva gran disponibilitat i el seu interès pel nostre projecte han fet possible que el poguéssim dur a terme. Es per això que li volem agrair, a ella i al seu equip, la seva col·laboració, ja que, gràcies a ells, algunes de les millors obres del pintor es poden veure avui a la nostra galeria.

Granell va ser un home d'un gran compromís polític. Va passar la seva primera joventut a A Corunya i després a Madrid, on començà a freqüentar grups d'esquerres. La seva vida i el seu art van estar sempre molt vinculats als seus ideals polítics. Integrant de les files del POUM, el partit el destina a Barcelona, l'any 1937, on viu la detenció i mort del seu amic i col·laborador Andreu Nin. Després de la Guerra Civil coneix l'exili, que el porta primer a França i després a Santo Domingo, Guatemala, Puerto Rico i Nova York. No és fins al 1985 que retorna a Espanya per quedar-s'hi definitivament.

S/T. 1953.

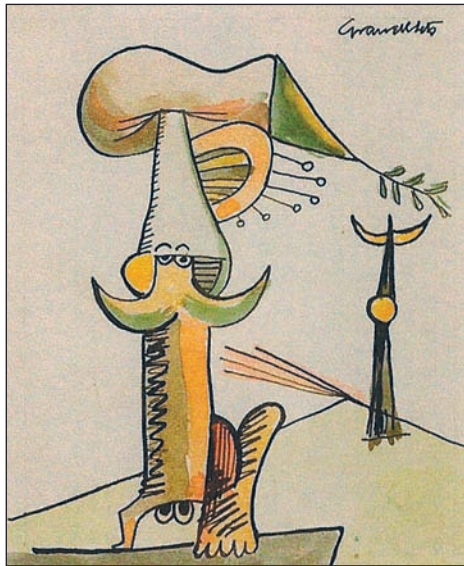
Tota la seva obra està unida al grup dels grans surrealistes. Noms com ara Wifredo Lam, Vela Zanetti o Duchamp estan íntimament lligats a la seva biografia, així com també els dels poetes André Breton, Benjamin Péret, Pedro Salinas o Juan Ramón Jiménez.

En aquesta exposició hem aconseguit realitzar un recorregut didàctic al llarg de la seva trajectòria, començant pel famós *Autorretrato* de 1944 i finalitzant amb obres com ara *El grito del silencio* o *La lapidación de Hypatia*, pertanyents als anys vuitanta.

SALA DALMAU
Barcelona, octubre 2010

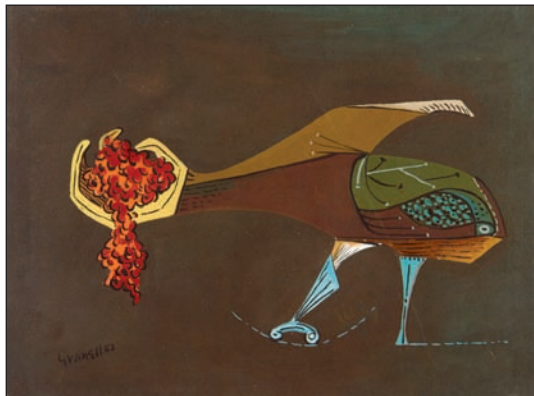
1. Los blasones mágicos del vuelo tropical. 1947. Oli/tela. 64'5 x 73 cm.

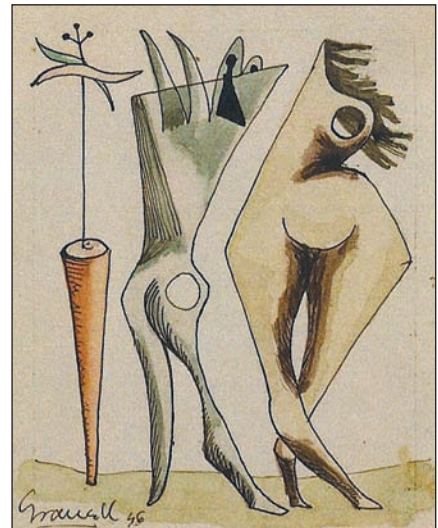
2.

3.

4.

5.

2. Paisaje totémico. 1945. Aquarel·la i tinta xinesa/cartolina. 14 x 11'5 cm.
 3. El arte venatorio. 1946. Aquarel·la i tinta xinesa/cartolina. 11'5 x 14 cm.
 4. S/T. 1953. Gouache/cartró. 27'5 x 37 cm.
 5. S/T. 1946. Aquarel·la i tinta xinesa/cartolina. 14 x 11'5 cm.

Fragments de l'entrevista realitzada per Javier Ruiz a E. Granell, publicada a: MOLINA, César Antonio, "Eugenio Granell", Diputación Provincial de A Coruña, 1994, pp. 333-343. Selecció dels fragments a càrrec de Natalia Fernández.

Tus perspectivas son románicas, góticas, en todo caso, prerrenacentistas...

Eso es por el amor que yo tengo por la pintura románica, que es visible, además, creo, y por los *Beatos* españoles. Que esa es la mayor influencia que yo creo que tengo. Esa. Y las láminas de teatro que había cuando yo era niño, de Seix Barral, que además eran muy divertidas. <...> Mi espacio es perpendicular. Yo creo que en mi obra, en toda mi obra, la visión perpendicular domina toda posibilidad de estructura perspectiva. Bueno, la perspectiva no me interesa. Hasta puede ser una perspectiva, pero perspectiva perpendicular. No es la geométrica de que el árbol que está más lejos tiene que ser más pequeño, etc. Puede ocurrir lo contrario.

Son construcciones, tanto tus cuadros como tus esculturas...

Sí, son construcciones.

Y las figuras (después de los Paisajes Mágicos) vuelven a ser... como al principio. Están estáticas, como esculturas pintadas. Eso les confiere un aire distante, ceremonial. En ocasiones parece que estuvieran participando de un ritual.

Son tan estáticas como pudiera serlo un puente. A mí, la solemnidad y la ceremonia me parecen inventos extraordinarios. Son elementos que

contribuyen a dignificar la vida humana. En los pueblos primitivos, las ceremonias son su exaltación de lo que ellos hacen y de aquello en lo que creen. Nosotros los surrealistas siempre hemos tenido delante a los pueblos primitivos. <...> En mi caso particular, la antropología está en toda mi obra, pero además, hice un doctorado en antropología en los Estados Unidos.

A. Breton i E. Granell. Santo Domingo, 1941.

Vosotros los surrealistas habéis sido los primeros que habéis abolido la historia como un determinante, que os habéis separado de ella al reconocer todos los estilos como lícitos y contemporáneos, lo mismo el arte egipcio que el mozárabe, las variadísimas escuelas que responden al nombre de arte primitivo, los estilos de la pintura occidental... Esa visión ha traído consigo la velocidad y el estancamiento de los pintores, y ha sido determinante de la novedad del siglo XX. En cuanto a vuestra obra particular, habéis llevado el arte a una posición en la que queda abolida esta nefasta ideología

decimonónica del progreso, y le disteis una oportunidad para ser examinada al margen de la historia, al margen del tiempo.

Eso es un mérito enorme de los surrealistas. Es cuando triunfa la etnografía por completo. No era por capricho por lo que tenían las máscaras, sino porque las máscaras les revelaban un mundo del que la humanidad había quedado ausente por completo. Y sin embargo, nunca ví en los textos sobre la pintura surrealista algo que implicase como ingrediente de esa pintura en general el elemento antropológico. No lo ví, no lo hay. Quizá hacen una referencia a una máscara en particular, pero no lo suficiente. No desarrollan la idea. Y eso es lo que hace el surrealismo. El surrealismo temporaliza todo lo antropológico como si no fuese de un tiempo pasado, sino como si fuese de ahora mismo. Pero además, hay una sola excepción, cuando Breton estudia las pinturas sobre cortezas de árboles de los australianos. A eso puede añadirse lo que también dice Breton: "El ojo del arte ha estado hasta ahora en estado salvaje", porque se le privó de la ensoñación, por ejemplo, de la fantasía, de la imaginación y de la visión racional que tiene la historia del arte europeo.

<...> Tu método te ha llevado a un punto en el que cuando la obra está acabada es cuando nace para ti. Háblame del nombre de las cosas.

La relación del título con la obra es como una especie de clarividencia que estuviera en la obra misma. Pero que no se efectúa hasta que se la

encuentra. Mientras que una cosa no tiene su nombre no se sabe qué cosa es. Yo iba mucho, todos en los años treinta íbamos mucho, al Jardín Botánico. Estaba lleno de plantas y árboles, y cada uno de ellos tenía una etiqueta con su nombre científico y su nombre común. De niño iba al Bosque de la Condesa de Santiago, <...> Encontraba flores, raíces de árboles extraños de otras partes del mundo. El mundo en un paisaje... en el que cada cosa llevaba su nombre. <...> Yo anduve durante mis huidas de país en país por el exilio centroamericano cargando con algunas cosas, una raíz y un yugo, que son los más antiguos "ready mades" que conservo, porque tenían su nombre. Eran cosas ajenas, pero con el nombre eran obras mías y así las traté, como un cuadro o una colección de poemas. De manera que el nombre de mis obras es una parte importante de ellas mismas. No es sólo el punto final.

Los establos de Salomón.1976.

6. Excursión a Citea. 1952. Gouache/paper. 51 x 76'5 cm.

7. La vitrina del entomólogo. 1952. Oli/tela. 46 x 61 cm.

8. Los trabajos de Venus. 1954. Oli/tela. 49'5 x 60 cm.

Eugenio F. GRANELL

1912

Neix a A Corunya. La seva infància i adolescència transcorren entre Santiago de Compostel·la i la seva ciutat natal.

1925

Comença el seu interès per la música.

1927

Crea amb el seu germà Mario la revista *SIR (Sociedad Infantil Revolucionaria)* i freqüenta els ambients artístics i literaris de Galícia.

1928

Ingressa a l'Escuela Superior de Música del Real Conservatorio de Madrid.

1930-32

Primers contactes amb l'ambient polític d'esquerres. Col·labora amb la revista madrilenya *Nueva España*. Milita a l'esquerra comunista.

1933

Coneix Maruja Mallo. Freqüenta els estudis de Fernández Mazas i Arturo Souto. Participa a les tertúlies literàries d'Eduardo i Rafael Dieste.

1934

Inicia la seva relació amb Joaquín Torres-García, Alberto Sánchez, Rodríguez Luna i Ricardo Baroja.

1935-36

S'afilia al POUM (Partit Obrer d'Unificació Marxista). Col·labora amb cròniques musicals a la revista madrilenya *PAN (Poetas Andantes y Navegantes)*. Amb l'esclat de la Guerra Civil s'incorpora a les milícies del POUM. Col·labora amb les revistes *POUM* i *Nueva Era*, i amb el diari *La Batalla*. Dirigeix el diari del POUM, *El Combatiente Rojo*.

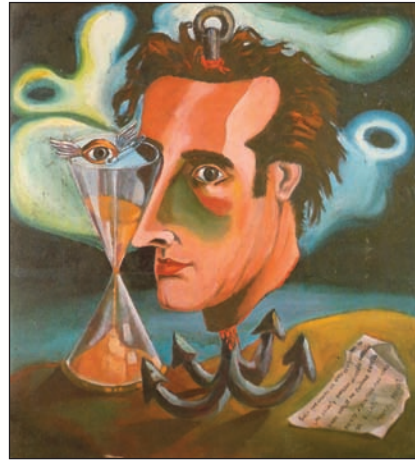
1937

Es trasllada al front de Catalunya. A Barcelona, Juan Andrade li presenta a Benjamin Péret, George Orwell i Kurt Landau. Col·labora a la revista *Hora de España*, afí a la Segona República.

Davant la persecució envers el POUM, es refugia a casa de Rafael Dieste.

1939-41

Inicia el seu exili primer cap a França, on passarà per diferents camps de concentració, i després cap a Amèrica. Abans d'embarcar coneix a la seva futura esposa, Amparo. Aconsegueix asil a la República Dominicana i s'instal·la a Santo Domingo on dona classes de violí, dissenya mobles i comença la seva col·laboració al diari *La Nación* amb articles sobre art, literatura i cròniques musicals. Es relaciona amb la intel·lectualitat dominicana i els exiliats europeus. Coneix a André Breton que viatja a Santo Domingo amb la seva dona i la seva filla.

Autorretrato. 1944.

1942-44

Ingressa com a violí a l'Orquesta Sinfónica de Santo Domingo. També col·labora com a periodista per a les revistes *Agora* i *Democracia*. Realitza els decorats per a *El marinero ciego* d'Alberto de Paz. Al 1943, Granell, Antonio Baeza Flores i poetes de la República Dominicana editen la revista *La Poesia Sorprendida*. Juan Ramón Jiménez, Pedro Salinas i Jorge Guillén col·laboren amb la revista. Al 1944, publica *El hombre verde*.

D'esquerra a dreta: E. Granell, V. Llorens, Alberto Paz, Pedro Salinas, Bonilla Atilés i Vela Zanetti. Santo Domingo, anys 40.

1946

Breton es retroba amb Granell a Santo Domingo. Degut a l'empitjorament de la situació política, la família Granell decideix abandonar el país per a instal·lar-se a Guatemala, on col·labora amb el diari *Mediodía*.

1947

Comença a participar en el moviment surrealista internacional. Ingressa com a professor a l'*Escuela de Artes de Guatemala*. S'impulsa la constitució de l'AGEAR (Asociación Guatemalteca de Escritores y Artistas).

1949-50

Intenta celebrar el *Congreso de Intelectuales de Guatemala* però topa amb l'oposició del moviment comunista guatemalenc. Aquest desencadena una campanya contra Granell que acabarà amb la prohibició de la seva obra *Arte y Artistas de Guatemala*. Les persecucions a Guatemala l'obliguen a traslladar-se a Puerto Rico, on neix una profunda amistat amb Juan Ramón Jiménez.

1951

Publica *Isla Cofre Mítico*. Col·labora amb José Vela Zanetti en la realització d'un mural per a una lògia maçònica de San Juan de Puerto Rico.

1952

Amb els diners que obté d'aquest

mural viatja a Nova York on coneix a Marcel Duchamp i Edgar Varese. Dicta conferències sobre el surrealisme a Puerto Rico.

1954

Viatja a París amb motiu de l'exposició individual a la galeria A L'Étoile Scellée. Participa a les reunions del grup surrealista amb A. Breton, B. Péret, J. L. Bédouin...

1957

Rep el premi The William and Norma Copley Foundation. Publica *La novela del indio Tupinamba*.

Los juegos de Venus.1958.

1959-60

S'instal·la a Nova York. Ingressa com a catedràtic al Brooklyn College de la Universitat.

1963

S'uneix a l'*Assotiation des Amis de Benjamin Péret* a París.

1964-68

Període de publicacions: s'edita *Braises pour E. F. Granell* de Claude Tarnaud, amb litografies de Granell (1964). Il·lustra una antologia de textos de Benjamin Péret (1965). Al 1967 publica *El clavo* i presenta la seva tesi doctoral *Sociological Perspectives of Guernica*. Al 1968 publica *Lo que sucedió*.

1969-70

Primer viatge a Espanya des de la Guerra Civil. Adquireix una casa a Olmeda de las Fuentes, Guadalajara. Publica a Mèxic *Federica no era tonta y otros cuentos*.

Palabra de honor.1976.

1973-84

Publica a Mèxic la seva col·lecció d'assajos *La leyenda de Lorca y otros escritos*. Col·labora a la revista *Arsenal* i a *Surrealist Subversion de Chicago*. Publica *Picasso's Guernica, The End of a Spanish Era* i el seu poemari *Estela de presagio* (1981). Es publica part de la seva correspondència amb Benjamin Péret (1984).

1985

S'instal·la amb la seva família definitivament a Madrid.

1989

Se li atorga el Premio de Artes Plásticas de la Comunidad de Madrid.

1993

L'Ajuntament de Santiago de Compostel·la adquireix obra de Granell per a la seva col·lecció.

1994

Rep la Medalla al Mérito de Bellas Artes.

1995

Rep la Medalla de Oro de las Artes Plásticas. S'inaugura la Fundación Eugenio Granell a Santiago de Compostel·la.

1996-2001

La Fundación Eugenio Granell realitza nombroses exposicions dedicades a diferents aspectes de l'obra de l'artista. Mor a Madrid el 24 d'octubre de 2001.

Principals Exposicions Individuals

1943-45

Galería Nacional de Bellas Artes de Santo Domingo.

1946

Sala d'Exposiciones de la Universidad de Puerto Rico, presentada per Pedro Salinas. Sala Británica de Guatemala, pròleg de Benjamin Péret.

1947

Oficina de Turismo de Guatemala.

1949

Escuela de Artes Plásticas de Guatemala i Universidad de Puerto Rico.

1954

Galerie A L'Étoile Scellée, París, amb pròleg de Benjamin Péret.

D'esquerra a dreta: J. Ferrer, E. Granell, E. Slucer, B. Péret i W. Lam. París, 1954.

1959

Bodley Gallery, Nova York, amb pròleg de Marcel Duchamp.

1960-61

Bodley Gallery, Nova York.

1964

Sala Nebli, Madrid.

1965

Bodley Gallery, Nova York.

1974

Eugenio Granell, un surrealista español en Nueva York, Sala Santa Catalina, Ateneo de Madrid.

1975

Galeria Valle Orti, València. Galeria Castilla, Valladolid i Sala Dintel, Santander.

1976

Galeria Altex, Madrid.

1977

Galerie Manfred, Ontario i galeria La Kábala, Madrid.

1981

Galería de Arte Moderno, Santo Domingo.

Lapidación de Hypatia, filósofa. 1981.

1982

Galeria La Kábala, Madrid.

1984

Sala de Arte y Cultura de la Caja de Ahorros de Canarias, Santa Cruz de Tenerife.

1986

Antológica, Palacio Municipal de Exposiciones Kiosko Alfonso, A Coruña i al Museo Municipal de Bellas Artes, Santander.

1987

Antológica, Sala de Exposiciones del Centro de Cultura de la Caja de Ahorros de Vigo. La Casa del Siglo XV, Segòvia.

1988

Galeria Cervantes, Santander. Galeria Pardo Bazán, A Coruña. Galeria Héller, Madrid.

1989

Antológica, Fundación Mapfre Vida, Madrid. Caja de San Fernando, Sevilla.

1990

Islas y brasas, Museo de Teruel, Terol. *Antológica*, Museo Pablo Gargallo, Saragossa. Galeria Levy, Madrid i Hamburg. Galeria San Sebastián, Palma de Mallorca. Galeria

Dahan/Levy, París. *Antológica (1940-1990)*, Sala de Exposiciones de la Comunidad de Madrid. Galeria Artizar, La Laguna.

1991

Antológica (1940-1990), Sala Pallarés, Lleó. La Revista *Rey Lagarto* dedica un número a Eugenio Granell i fa la presentació al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid.

1992

Galería Pardo Bazán, A Coruña.

1993

Antológica, Auditorio de Galicia, Santiago de Compostel·la. Fundación Arte y Tecnología, Madrid. *El encantador de serpientes*, Antiguo Convento de las Carmelitas, Conca.

1994

Encuentros del espíritu, galeria La Kábala, Madrid.

1995

La Fundación Eugenio Granell de Santiago de Compostel·la mostra part de la seva col·lecció cedida per Granell al Museo do Pobo Galego.

1996

Inventario del Planeta, Fundación E. Granell, Santiago de Compostel·la. *Eugenio Granell*, galeria Pilar Parra, Madrid. *Eugenio Granell. Imágenes Encantadas*, galeria EEGEE-3, Madrid. *El Espíritu de Granell*, Monasterio de Santa Clara, Moguer, Huelva.

1997

Granell y el Teatro, Fundación Eugenio Granell, Santiago de Compostel·la. *Granell en Puerto Rico, 1950-1957*, Fundación E. Granell, Santiago de Compostel·la. *Eugenio Granell*, galeria Pilar Parra, Madrid. *Eugenio Granell*, galeria Presença, Porto, Portugal.

1998

Galeria 3 Punts, Barcelona.

1999

Granell y la arquitectura, Fundación Eugenio Granell, Santiago de Compostel·la. *Eugenio Granell*, Huerta de San Vicente, Granada. *Eugenio*

Granell, geografía de un surrealista, Caixa de Pontevedra.

2000

Eugenio Granell. El elixir del alquimista, Fundación Eugenio Granell, Santiago de Compostel·la. *Granell*, Fundació Pilar i Joan Miró, Palma de Mallorca. *El mundo surrealista de E. Granell*, Museo Antón, Centro de Escultura de Candás, Asturias.

2001

Coleccionistas. La obra de Granell en las colecciones gallegas, Fundación Eugenio Granell, Santiago de Compostel·la. *Eugenio Granell. Antología. Pintura, escultura, objectes*, Centre Cultural Fundació Caixa Terrassa, Terrassa.

Principals Exposicions Col·lectives

1942

Private exhibit of Modern Spanish Painters at the residence of Simon Thomas Stocher, Santo Domingo.

André i Elisa Breton a casa de Granell. Santo Domingo, 1946.

1943

Artistas españoles, Ateneo Dominicano, Santo Domingo.

1944

Segunda Exposición Nacional de Artes Plásticas, Galería Nacional de Bellas Artes de Santo Domingo.

1947

Le Surréalisme en 1947, galerie Maeght, París, convidat per André Breton i Marcel Duchamp.

1952

Ateneo Puertorriqueño, San Juan de Puerto Rico.

1953

Exposición de arte escénico, Sala de Exposiciones de la Universidad de Puerto Rico.

1955

Art of Porto Rico, Community Art Gallery, Filadelfia. *Friends Neighborhood Guild Art Center*, Art in Focus, Filadelfia.

1956

Sala de Exposiciones de la Universidad de Puerto Rico.

1957

Riverside Museum de Nova York, al Musée des Beaux Arts de Bordeus i a Rio Piedras de Puerto Rico. Breton el convida a participar a l'Exposition International du Surréalisme a París.

M. Duchamp i E. Granell. Nova York, 1960.

1960

Hommage to Albert Camus, Stuttman Gallery, Nova York. *Surrealist intrusion in the Enchanters' Domain*, D'Arcy Gallery, Nova York, organitzada per Duchamp i Breton.

1961

Mostra Internazionale del Surrealismo a la galleria Schwarz, Milán, organitzada per Breton.

1962

Participa per primera vegada amb el Grup Phases dirigit per Edouard Jaguer, a una exposició a la galeria Ranelagh, París. Des de llavors i fins 1988 exposa regularment amb el Grup

Phases per Europa, EEUU i Sudamèrica.

1964

Six surrealist painters (amb Max Ernst, René Magritte, Roberto Matta, Chimes i Victor Brauner), Bodley Gallery, Nova York. Participa al Pavelló d'Espanya a la XXXII Biennal de Venècia.

1966

Surrealism, A State of Mind (1924-1965), The Art Gallery, University of California.

1975

Pintores y escultores gallegos de hoy, Club Urbis, Madrid.

1976-78

Diferents exposicions sobre surrealisme per Chicago, Londres i Wisconsin.

1981

Permanence du regard surréaliste, Elac, Lyon. *Images en flagrant délit*, Centre Culturel d'Épinal, Épinal.

E. Granell, R. J. Sender i A. Ayala.
Nova York, 1979.

1982

FIAC, París. Galerie 1900-2000 de París i a la sala d'exposicions del BBVA, Madrid.

1983

Accrochage, Xunta de Turismo da Costa, Estoril. *Harvest of Evil. Group Surrealist Exhibition*, Columbus, Ohio.

1984

Centre Culturel du Mèxique, París. Teatro Ibérico, Lisboa. Mostra d'art gallec contemporani, organitzada per la Xunta de Galícia.

1986

Artcurial, París. XLII Biennal de Venècia.

Galerie Taormina dell'Arte de Le Havre.

1987

Fundação Calouste Gulbekian i Sociedade Nacional de Belas Artes, Lisboa. Galerie de l'Hôtel de Ville, Ginebra.

1988

Autour du surréalisme, Institut Français, Madrid. Antològica del grup Phases (1952-1988), Musée des Beaux Arts André Malraux, Le Havre.

1993

Lateinamerika und der surrealismus, Museum Bochum, Alemanya. Museo de Teruel, Terol.

1994

El Surrealismo en España, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid. Itinerant per Itàlia.

1995

Transparencias fugaces, Museo de Teruel, Terol.

1996

Modern and Contemporary Art of the Dominican Republic, al American Society i a The Spanish Institute, Nova York. *Juegos Surrealistas. 100 Cadáveres exquisitos*, Museo Thyssen Bornemisza, Madrid.

1997

El Objeto Surrealista, IVAM, València.

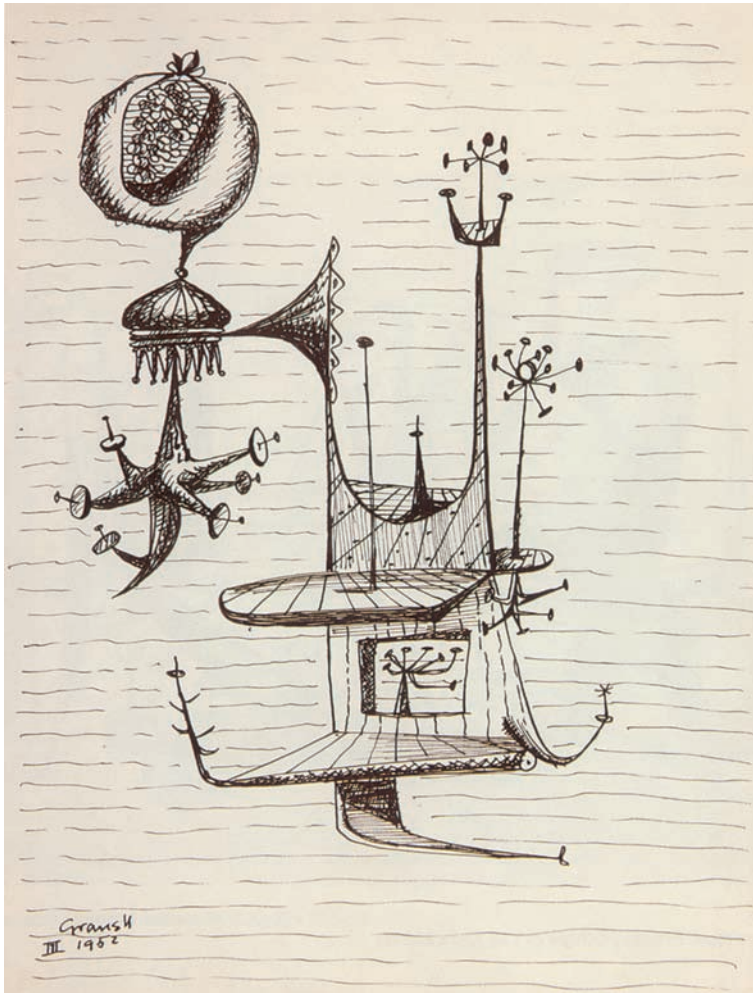
1998

El surrealismo y la Guerra Civil española, Museo de Teruel, Terol.

2000

Luis Buñuel. El ojo de la libertad, a la Residencia de Estudiantes i a l'ICO, Madrid. *Luis Buñuel. Los enigmas del sueño*, sala d'exposicions de la Diputació d'Osca i Museo Pablo Serrano, Saragossa. *Un bosque en obras. Vanguardias en la escultura española en madera*, Sala de las Alhajas, Fundación Caja Madrid, Madrid i Museo de Arte Contemporáneo Esteban Vicente, Segòvia.

2001 *Surrealismo en Portugal (1934-1952)*, MEIAC, Badajoz.

Fundació
BancSabadell

 Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Indústries Culturals

SALA DALMAU

Consell de Cent, 349 - 08007 Barcelona - Tel.: 93 215 45 92 - Fax: 93 487 85 03
e-mail: arte@saladalmou.com www.saladalmou.com